

INNEHÅLL

FÖRORD • 9

INLEDNING • 11

Lärdomsåren • 13

GAETANO • 13

GIUSEPPE • 14

MAYR • 15

DEN UNGE DONIZETTI • 16

BOLOGNA • 18

De första framgångarna • 21

DE FÖRSTA OPERORNA • 21

ÄKTENSKAP • 23

FRAMGÅNGAR OCH MOTGÅNGAR • 24

LUCIA DI LAMMERMOOR • 27

VIRGINIAS DÖD • 28

Sjukdomen tar sitt grepp • 31

BESVIKELSER • 31

PARIS • 33

Sjukdomen tar överhanden • 37

ARBETE TROTS SJUKDOM • 37

PSYKISK FÖRÄNDRING • 38

FEBER I WIEN • 39
FEBER I PARIS • 40
ÅTER TILL WIEN • 41

Syfilis • 45

SPIROCHETEN • 45
»THE GREAT IMITATOR« • 46
SYFILIS IN UTERO • 47
HISTORIA • 48
BEHANDLING • 50
NEUROSYFILIS • 51

Avgrunden öppnar sig • 53

PLATT FALL I PARIS • 53
DIAGNOS OCH BEHANDLING • 54
BESÖK I WIEN • 56

Läkarna • 59

GIOVANNI FOSSATI • 60
GABRIEL ANDRAL • 61
PHILIPPE RICORD • 64
JEAN-NICOLAS MARJOLIN • 66
LOUIS ROSTAN • 67
ENDAST DET BÄSTA • 68

Inlåst i Ivry • 71

AVGRUNDEN ÖPPNAR SIG • 71
ANDREA OCH LÄKARNA • 71
VILSELEDD • 73
HEMFÄRDSPLANER MED FÖRHINDER • 74

Flera läkare • 77

LOUIS CALMEIL • 77
JEAN-ETIENNE MITIVIÉ • 78
JACQUES-JOSEPH MOREAU DE TOURS • 79
FELICE VOISIN • 81
ACHILLE-LOUIS FOVILLE • 82

PIERRE FOUQUIER • 83
LOUIS ROCHE • 83
ULYSSE TRÉLAT • 84
LOUIS BÉHIER • 85
AUGUSTE CHOMEL • 86
FÖRVILLAD DIAGNOSTIK • 87
<i>Tillbaka till Paris</i> • 89
FRÅN IVRY TILL PARIS • 89
BERGAMO HÄGRAR • 90
<i>Sista resan till Bergamo</i> • 93
HEMRESA UTAN FÖRHINDER • 93
<i>Döden närmar sig</i> • 95
DE SISTA DAGARNA • 95
OBDUKTION • 96
<i>Den medicinska behandlingen</i> • 99
BREVEN • 99
BEHANDLINGEN • 100
BLODIGELN • 101
HUMORALPATOLOGI • 102
DIAGNOSEN • 103
<i>Exhumering</i> • 105
SISTA VILAN I BERGAMO • 105
KALOTTEN • 105
SLUTORD • 107
LITTERATURHÄNVISNINGAR • 109
<i>Kortfattad sjukjournal för Gaetano Donizetti 1797–1848</i> • 115

FÖRORD

»Gaetano Donizetti – var det inte han som blev tokig?«
Frågeställningen är tyvärr inte ovanlig. Många älskar Donizettis operamusik, inte många tycks känna till hans tragiska livsöde.

Under de senaste decennierna har det publicerats en hel del litteratur om Donizettis liv och verk, bl. a. tre mycket omfattande biografier. Förvisso tränger hans sjukhistoria fram i dessa publikationer, men någon berättelse fokuserad på hans lidande finns inte. Därför har jag gjort denna sammanställning för att ur medicinsk synvinkel beskriva den sjukdom, framsprungen ur den sinnliga kärleken, som blev Donizettis död.

Donizetti var en mycket berömd man redan under sin livstid. De läkare han konsulterade var, i likhet med patienten själv, de yppersta inom sitt område. Därför vill jag också presentera hans olika läkare, något som samtidigt ger en god inblick i den medicinska standarden i Europa under tidigt 1800-tal.

Donizetti var i sina brev varken utförlig eller nyanserad när det gäller att beskriva de symtom som plågade honom. Däremot finns en del samtida, stundtals skrämmande vittnesmål om sjukdomens fortskridande. Någon källforskning

har jag dock inte bedrivit, boken är en syntes av tidigare publicerad vetenskaplig litteratur som redovisas i slutet av boken.

Var Donizetti ett geni? Det är väl upp till var och en att bedöma. Men, att ha förmåga att skriva över 660 olika musikaliska verk, varav ett 70-tal operor, under en tidrymd på knappt tre decennier och samtidigt åtaga sig en mängd dirigentuppdrag och dessutom förhandla om kontrakt, övervaka alla produktioner och dirigera de flesta av sina operor med oändligt antal resor, evinnerliga strider med operadirektörer, impressarier och operadivor, allt detta utan att lämna några skandaler efter sig – det kan man kalla genialiskt.

Blir Donizettis musik så mycket bättre med insikten om hans svåra sjukdom och för tidiga död? Förvisso icke. Om man drar parallellen med Mozart så skulle ingenting förändras i Mozarts musikaliska kvarlåtenskap av en exakt vetskap om den sjukdom som alltför tidigt släckte hans skapande låga. Men, i likhet med Mozart är Donizettis musik ständigt lika njutbar som inspirerande. Det är därför förbluffande att inse att Donizetti skapade sina allra bästa operor då han var obotligt sjuk med mycket allvarliga symptom som skulle verka totalt nedbrytande på de flesta, men som Donizetti uppenbarligen lyckades bemästra tack vare en aldrig sinande inspiration och skaparglädje.

Stockholm i augusti 2009

Eddie Persson

INLEDNING

DEN ITALIENSKE tonsättaren Gaetano Donizetti var utan tvivel en av det tidiga 1800-talets mest beundrade och uppskattade kompositörer. Hans penna var så gott som ständigt i bruk och den musikaliska produktionen blev synnerligen imponerande. Under en period av knappt 30 år skrev han över 70 operaverk. Donizetti skrev också ett 20-tal orkestrala verk och symfonier, mer än 150 sakrala alster, drygt 40 kammarmusikaliska kompositioner, närmare 50 stycken för piano, för både två & fyra händer, nästan 300 sånger för en eller flera röster samt ett 30-tal övriga verk. Allt sammantaget skapade Donizetti alltså cirka 660 olika kompositioner eller drygt tjugo opus om året under sin musikaliskt aktiva period.

Men det är främst som operatonsättare han har gått till eftervärlden. Många av hans operor blev omåttligt populära. Donizetti blev älskad och beundrad över hela Europa och fick under sin levnad motta en mångfald hedersbetygelser. Berömmelsen spreds snabbt även utanför Europa. Flera av hans operor uppfördes på den amerikanska kontinenten bara några år efter urpremiären.

Ett stort antal av Donizettis operaverk återfinns outhärligt i standardrepertoaren på världens operahus även

i våra dagar i ständigt nya och djärva produktioner. Den överväldigande delen av hans operor finns också i en ansevärd mängd olika inspelningar. Så visst är Donizetti även i våra dagar en av de mest namnkunniga operatörsättarna i musikhistorien. Vem känner inte till Kärleksdrycken, Regimentets dotter, Lucia di Lammermoor och Don Pasquale?

När Donizetti befann sig på höjden av sin skaparkraft hade han redan drabbats av mycket allvarliga sjukdomssymtom av en så plågsam karaktär att de mer eller mindre konstant pinade honom svårt. Det är närmast förunderligt att konstatera att han ändå kunde fortsätta att arbeta hårt och oförtrutet på högsta konstärliga nivå trots en fortskridande allvarlig sjukdom som medförde tilltagande utmätning, minnesförlust, konfusion och allt frekventare kramper samt, under de sista åren, i stort sett konstant huvudvärk och feber.